ЛИТЕРАТУРА

1. Что такое QR-код? // ЯQR System [Электронный ресурс]. Режим доступа : http://rqr.com.ua/qr_technology. – Дата доступа : 04.01.2018.
2. Клишевич, Н.В. Использование QR-кодов в обучении (на конкретном примере) / Н.В. Клишевич // EduNeo (актуальные методики преподавания, новые технологии и тренды в образовании, практический педагогический опыт) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.eduneo.ru/ispolzovanie-qr-kodov-na-urokax-literatury/. – Дата доступа : 04.01.2018.
3. Ковалёв А. И. QR-коды, их свойства и применение // Молодой ученый. – 2016. – №10. – С. 56-59. – Режим доступа : https://moluch.ru/archive/114/29398. – Дата доступа : 03.01.2018.

УДК 37/19/(476.6)

НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В ГРОДНЕНСКОЙ ГУБЕРНИИ В ОЦЕНКЕ ОФИЦИАЛЬНОЙ ИСТОРИОГРАФИИ (ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XIX В.)

Гапанович И. А., Ганчар А. И.

Церковь Собора Всех Белорусских Святых
УО «Гродненский государственный аграрный университет»
г. Гродно, Республика Беларусь

По утверждению Л. Солоневича, народного образования до 60-х гг. XIX в. в Гродненской губернии вовсе не было, поскольку просвещение составляло исключительно привилегию дворянства и шляхты, для которых и устраивались школы.

С 1 января 1834 г. начались преобразования по учебной части и продолжались в течение 10 лет. Училища, бывшие в распоряжении р.-к. духовенства, были заменены гимназиями и уездными дворянскими училищами, устроенными по уставу 1828 г. Принята была новая система образования: преподавание вверялось светским учителям. Духовенству же предоставлялось заниматься преподаванием Закона Божия. Безусловно, меры правительства встретили сильное недовольство со стороны большинства высшего сословия.

В Гродненской губернии в 1833 г. находилось 29 заведений с 79 учителями и 1376 учениками, в том числе одна гимназия и 5 других средних учебных заведений. Интересен тот факт, что хотя р.-к. духовенство практически и было устранено от руководства училищами, но эти учебные заведения содержались в основном из доходов с имений упраздненных р.-к. монастырей, за счёт по-иезуитских доходов и из монастырских р.-к. приходских доходов.

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

В Белостокской области, вошедшей в состав Гродненской губернии в 1843 г., в то время было 24 заведения: Белостокская гимназия, Дрогичинское училище, два благородных пансиона для девиц и 20 приходских училищ. В этих заведениях было 1253 учащихся. Таким образом, в пределах Гродненской губернии до 1843 г. было 2 гимназии, 6 дворянских училищ, 6 девичьих пансионов и 34 приходских училища – всего 48 учебных заведений и в них 2629 учащихся обоего пола. В 1843 г. были также окончательно упразднены следующие приходские училища при костелах: в Зельве, Кобрине, Попелеве, Кринках и Смолевичах.

В период времени с 1843 г. по 1857 г. в Гродненской губернии возникли ещё сельско-приходские училища ведомства государственных имуществ (т. н. «палатские»), казенные еврейские училища и частные школы. Собственно сельские приходские училища в Гродненской губернии возникли в 1844 г. на основании положения, высочайше утвержденного 22 июля 1844 г. В 1845 г. вновь было открыто 14, в 1846 г. – 4, в 1847 г. – 5, в 1848 г. – 2, так что в 1849 г. сельско-приходских училищ существовало 25. [2, с. 179]. К концу же 50-х гг. XIX в. в Гродненской губернии было всех вообще учебных заведений 238, с числом учащихся 5571[3, с. 519].

Количество сельских школ в Гродненской губернии значительно увеличилось с 1861 г. по 1863 г. благодаря энергичной деятельности попечителя ВУО князя А. П. Ширинского-Шихматова, представившего в январе 1861 г. императору Александру II доклад о положении начальной русской школы в Северо-Западном крае и о необходимости устройства здесь начальных школ от правительства. Этот личный доклад имел успех. В заседании Совета министров 18 января 1862 г. император предоставил министру народного просвещения, не ожидая окончательного проекта положения о народных училищах, войти в соглашение с министром внутренних дел о неотлагательном устройстве народных училищ в западных губерниях.

Вследствие этого высочайшего повеления в распоряжение попечителя ВУО была ассигнована сумма в 10 000 руб., которая и была обращена им на устройство сельских школ в Северо-Западном крае. Количество сельских школ в 1863 г. достигло 153[4, с. 21].

23 марта 1863 г. высочайше были утверждены временные правила для народных училищ Северо-Западного края, положившие, по утверждению Л. Солоневича, прочное начало народному образованию в Гродненской губернии [1, с. 85].

Таким образом, официальная историография периода Российской империи связывала народное образование исключительно с низшими

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

слоями общества. Считая дворянство и римско-католическое духовенство, представлявшее собой меньшинство населения Северо-Западного края, однозначно поляками, а местное крестьянское, доминирующее численно, население – русскими, то и народное образование могло называться таковым лишь исходя от правительства.

ЛИТЕРАТУРА

1. Солоневичъ, Л. Краткій историческій очеркъ Гродненской губерніи за сто лѣтъ ея существованія. 1802 – 1902 / Л. Солоневичъ. – Гродна: Губ. тип., 1901. – 106 с.
2. Никотинъ, А. И. Столѣтній періодъ (1772–1872) русскаго законодательства въ возсоединенныхъ отъ Польши губерніяхъ и законодательство о евреяхъ (1649–1876) / А. И. Никотинъ. Вильна: тип. А. Г. Сыркина, 1886. – Т. II. – 406 с.
3. Матеріалы для географіи и статистики Россіи, собранные офицерами Генеральнаго штаба. Гродненская губернія: в 2 ч. / сост. П. Бобровскій. – СПб.: тип. Департамента Генеральнаго штаба, 1863. – Ч. 2. – 1074 с.
4. Белецкий, А. В. Сорокалетие русской начальной школы в Северо-Западном крае России / А. В. Белецкий. – Вильна: тип. А .Г. Сыркина, 1904. – 42 с.

УДК 37.014.543: 63 (476.6)

КРАСНАСТОЦКАЯ ЖАНОЧАЯ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЯ ВУЧЭЛЬНЯ: СТАТУТ УСТАНОВЫ

Галубовіч В. У.

УА «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

«Краснастоцкая жаночая сельскагаспадарчая вучэльня з педагагічным класам» належала да ліку трох навучальных устаноў аграрнага профілю, якія былі ўтвораны ў Гарадзенскай губерні напярэдадні Першай сусветнай вайны [1, с. 10]. Афіцыйная дзейнасць гэтай вучэльні пачалася ў 1911 г., пасля афармлення ўсіх неабходных нарматыўных дакументаў. Да апошніх адносіўся, у першую чаргу, статут, які быў зацверджаны 23 лютага 1911 г. і выдадзены асобнай брашурай у гарадзенскай друкарні Э. Мейлаховіча [2]. Змест статута, які быў складзены на аснове прынятага на той час стандарту, заслугоўвае асаблівай увагі, паколькі дазваляе паўнавартасна ахарактарызаваць фармальныя правілы, на падставе якіх працавала навучальная установа.

Адразу варта адзначыць, што Краснастоцкая жаночая сельскагаспадарчая вучэльня была заснавана пры праваслаўным жаночым Свята-Багародзіцкам манастыры ў прыналежным яму маёнтку. Гэта акалічнасць давала вучэльні пэўную аўтаномію, хаця фармальна статут падкрэсліваў, што ўстанова знаходзіцца ў

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

«*падпарадкаванні Галоўнай Управы Землеўладкавання і Земляробства па Дэпартаменту Земляробства*», а непасрэдны нагляд за яе дзейнасцю належала ажыццяўляць Гарадзенскай Управе Земляробства і Дзяржаўнай маёмасці [2, с. 3].

У адпаведнасці з «Агульнымі палажэннямі» (п.1) курс навучання ў Краснастоцкай вучэльні працягваўся тры гады. Прыёмныя і выпускныя мерапрыемствы ажыццяўляліся ў перыяд з 15 жніўня па 1 верасня. У першы клас дазвалялася прымаць дзяўчын, якія скончылі поўны (двухкласны) курс у Краснастоцкай і Драгічынскай школах, а пры наяўнасці вольных месцаў у вучэльню маглі трапіць дасягнуўшыя 16-гадовага ўзросту асобы пасля двух гадоў навучання ў агульнаадукацыйнай школе. Навучанне і ўтрыманне было бясплатным для ўсіх выпускніц Краснастоцкай і Драгічынскай школ. Усе іншыя былі абавязаны аплочваць утрыманне ў памеры 150 рублёў штогод. Жыць вучаніцы былі абавязаны толькі ў манастырскім інтэрнаце [2, с. 3-5].

Краснастоцкая вучэльня павінна была ўтрымлівацца за кошт некалькіх крыніц. Па-першае, на грошы з дзяржаўнага скарбу: штогадовая субсідыя складала 10 000 рублёў, з якіх 8574 ішлі на забеспячэнне вучэбнай працы, а 1426 – на гаспадарчыя выдаткі. Па-другое, на прыбыткі самога манастыра. Па-трэцяе, на ахвяраванні і ўнёскі.

Вельмі важнай акалічнасцю, якая сведчыла пра жаданне ўладаў паспрыяць дзейнасці вучэльні, быў прапісаны ў статуце дазвол набываць за межамі імперыі без выплаты мытнага збору неабходнае абсталяванне, літаратуру, насенне, угнаенне і г. д. [2, с. 4].

«Вучэбная частка» статута ў агульных рысах вызначала парадак арганізацыі працы вучэльні, кіраўніцтву якой, а дакладней Савету, дазвалялася самастойна распрацоўваць падрабязны план праходжання тэарэтычных і практычных курсаў. Да ліку прадметаў, якія лічыліся абавязковымі, належалі агульнаадукацыйныя (расійская мова, матэматыка, геаграфія, гісторыя) і спецыяльныя (прыродазнаўства, сельскагаспадарчыя прадметы, чарчэнне, законазанаўства). Асобна вывучалася педагогіка.

Статут агаворваў, што на падрыхтоўку да заняткаў і самастойную працу вучаніцы павінны былі мець не менш дзвюх гадзін у дзень, а практычныя заняткі, якія праходзілі на базе манастырскай гаспадаркі і пачатковай школы, былі абмежаваны 10 гадзінамі.

Навучальны перыяд быў падзелены на два семестра: першы пачынаўся з 1 верасня і працягваўся да 15 сакавіка, а другі – з 15 сакавіка да 1 верасня [2, с. 7].

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

Непасрэдным кіраўніком вучэльні «*у гаспадарча-адміністрацыйных адносінах*» з’яўлялася настаяцельніца Краснастоцкага жаночага манастыра. Для разгляду вучэбна-выхаваўчых пытанняў збіраўся Савет вучэльні з ліку выкладчыкаў, законанастаўніка і ўрача. Настаяцельніца абавязвалася праводзіць Савет не радзей аднаго разу ў месяц [2, с. 7].

Каб забяспечыць неабходную якасць падрыхтоўкі выпускніц па профілю вучэльні, адзін з выкладчыкаў «*з вышэйшай агранамічнай адукацыяй*» прызначаўся Галоўнай Управай Землеўладкавання і Земляробства загадчыкам, г.зн. адказным за адпаведную падрыхтоўкі, і атрымліваў права прысутнічаць на ўсіх занятках. Акрамя загадчыка права знаходзіцца на ўсіх занятках і сачыць між іншым за паводзінамі вучаніц таксама мела спецыяльна прызначаная наглядальніца [2, с. 8-9].

Выкладчыцкі калектыў, паводле статута, належала камплектаваць з ліку асоб з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй, якія мелі адпаведную кваліфікацыю. Выкладчыкі пры выкананні неабходных патрабаванняў маглі прэтэндаваць на павышэнне аклада, а ваеннаабавязаныя ў мірны час вызваляліся ад службы і залічваліся на 18 год у запас [2, с. 8-9].

Навучанне ў Краснастоцкай сельскагаспадарчай вучэльні прадугледжвала здачу прамежкавых і выпускных іспытаў. Пераводныя іспыты па тэарэтычных прадметах праводзіліся вясной, а па практычных – у другой палове жніўня ці на пачатку верасня. Выпускныя іспыты, на якіх абавязкова прысутнічалі настаяцельніца і загадчык, праводзілі восенню. Па выніках экзаменацыі выдаваліся атэстаты. Тыя, хто не атрымліваў станоўчай адзнакі, мог атрымаць пасведчанне аб навучанні. Статут дапускаў толькі аднаразовае паўторнае навучанне.

Вельмі лаканіча ў статуце быў прапісаны парадак выдаткавання настаяцельніцай скарбовых сум (неабходныя грошы ёй належала пералічваць на тры месяцы ўперад), парадак вядзення адпаведнай дакументацыі і ліставання. Асобна агаворвалася, што выкладчыкі маглі ісці ў адпачынак з дазволу настаяцельніцы і толькі загадчык атрымліваў такі дазвол з Гарадзенскай Управы Земляробства. План выдаткаў на бягучы год настаяцельніца абавязвалася здаваць ва Управу да 15 студзеня, а комплексную (вучэбную і фінансавую) справаздачу да 1 сакавіка [2, с. 10-11].

Апошнія старонкі статута ўтрымлівалі дэтальна распісаныя выдаткі (на 8574 руб.) вучэльні на арганізацыю вучэбнай працы: памеры выплат загадчыку вучэбнай часткі, законанастаўніку, наглядальніцы, урачу, настаўніку пачатковай школы, а таксамы

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

памеры выплат за правядзенне тэарэтычных і практычных заняткаў ды ўтрыманне бібліятэкі. Тут жа былі дэтальна прапісаны памеры прыбавак за выслугу і новых даплат, механізм вылічэння пенсійнай сумы [2, с. 12-14].

Такім чынам, прапанаваны агляд дазваляе сцвярджаць, што статут з'яўляецца важнейшай крыніцай па гісторыі Краснастоцкай вучэльні, дарэчы, першай спецыялізаванай сельскагаспадарчай навучальнай установы ў Гарадзенскай губерні. Канешне, рэаліі жыцця маглі не заўсёды адпавядаць прынятым нормам, але малаверагодна, каб вучэльня функцыянавала не ў межах, зацверджаных статутам правілаў.

ЛІТАРАТУРА

1. ALMA MATER: Гродненский государственный аграрный университет. Традиции, история, современность…60 лет. Гродно: Гродненская типография, 2011.
2. Устав Красностоцкого женского сельскохозяйственного училища с педагогическим классом. Гродно: Электро-тип. Э.І. Мейлаховича, Б. г. и.

УДК 811.161

ИМЕНОВАНИЯ ИНОЗЕМЦЕВ В «ПОЛОЦКИХ ГРАМОТАХ» (НА ПРИМЕРЕ ЛИВОНСКИХ НЕМЦЕВ)

Голубович О. П.

УО «Гродненский государственный аграрный университет»
г. Гродно, Республика Беларусь

Ономастика памятников старобелорусской письменности исключительно разнообразна и представлена не только примерами, типичными для белорусских земель, но и эксклюзивными именами. Интенсивные политические, экономические и культурные контакты содействовали рецепции иноязычных именований. Правила, в соответствии с которыми выбирали имена жители Полотчины в XIII-XVI вв., оставались в целом неизменными, что было связано с доминированием там православной культуры. Между тем населению Полотчины с конца XII в. пришлось напрямую контактировать с немецкими колонистами, а позже с властями созданных в Прибалтике немецких городов и государств [1, с. 228]. Эти отношения уже в XIII в. закреплялись в письменной форме [1, с. 270-271]. Постепенно стала складываться и система передачи немецких именований, однако сказать, что существовали какие-то строгие правила, по-видимому, нельзя.

В недавно переизданных и дополненных «Полоцких грамотах XIII – начала XVI века» содержится обширный материал о взаимных отношениях между Ригой и Полоцком [2]. Довольно часто упоминают-

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ